

BOOK REVIEWS - SMOTRA KNJIGA

BALABANIĆ, Josip. (gl. ur.): *Ex libris in honorem Spiridionis Brusinac*. Brusini u počast. Prirodoslovna mapa 1. Natural History portfolio 1. Izd. Hrvatski prirodoslovni muzej, Zagreb 1990, 10 str. teksta in folio. Dimenzije 45.5x34.5 cm, 12 faksimila (6 riba, 6 puževa i školjki). Luksuzna kutija (S. Hison).

Ova pomalo nekonvencionalna, "prirodoslovna mapa" bibliofilsko je divot-izdanje koje, očito, prema zamisli njezinih autora teži visokim grafičkim i vizuelnim dometima. Riječ je o reprezentativnom izdanju u počast hrvatskome znanstveniku svjetskog glasa Spiridionu Brusini (1845-1908), čuvenome prirodoslovcu zoologu i muzealcu. Čovjeku koji je u svijetu znanosti stekao veliku slavu kao dobar znalac faune Jadranskoga mora, osobito riba, školjkaša i puževa, a u paleontologiji mekušaca još je i danas jedno od često navođenih imena. K tome, Brusina znanstvenik i muzealac bio je duboko svjestan velike važnosti, danas bismo rekli "baze podataka" u muzeju, te je zasnovao i vrlo unaprijedio muzejsku biblioteku. Počevši od svega tri stručne knjige, on je što kupnjom, što zamjenom, što besplatno - koristeći obilato svoje žive međunarodne veze i prijatelje - pribavio na tisuće novih i vrijednih naslova. Brusina je općenito među prvima u nas shvatio veliku važnost bibliografija te je nabavio za ono vrijeme gotovo sve referentne časopise. O tom učenjaku dakle odlučila je "njegova kuća" Hrvatski prirodoslovni muzej, progovoriti na ponešto nesvakidašnji način, tj. izdanjem djela *Hommage à Brusina*. Valjalo je pritom nekako evocirati bar najvažnije sastavnice njegova rada. Svakako upozoriti da je, među inim, utemeljio spomenutu muzejsku knjižnicu, da je bio priznati stručnjak za morsku recentnu faunu, kao i za fosilnu morsku i slatkovodnu malakofaunu. Bez imalo pomodarstva, upozoriti također na njegova zalaganja oko pomorske orijentacije domovine mu Hrvatske, na njegova zdrava ekologijska usmjerenja sukladno njegovoj maksimi: Proučavanje i razumno iskorištavanje bogatstva Jadranskog mora. Da bi se to postiglo, bilo je najbolje posegnuti baš u njegovu knjižnicu te sadržajima iz te Knjižnice (*ex libris*) odati počast, učiniti nešto *in honorem* Brusine.

No knjižnica o kojoj je riječ prebogata je vrijednim, pa i starim izdanjima. Autori ove mape opredijelili su se za 18. st. Izabrani su ručno oslikani bakropisi riba koji su izdani kao ilustracije za djelo *Naturgeschichte* berlinskog liječnika Marcusa Eliesera Blocha (*Titelkupfer zu dr. Bloch's Fischwerck*, Berlin, 1785-95), zatim litografije puževa i morskih školjki iz dijela *Index testarum conchyliorum quae adservantur in Museo Nicolai Gualtieri...* Firenze, 1742.

Po svojoj naravi ova prirodoslovna mapa bibliofilsko je izdanje, otisnuto polumehaničkom prešom u 350 numeriranih primjeraka. Od toga 150 je na engleskom. Sadržajno, ima 20 strana uvodnog teksta (eseji J. Balabanića *Čovjek i more* i Tihomila Maštrovića *Prirodoslovac i estet*) zatim šest faksimila bakropisa morskih riba, šest listova grafika puževa i školjki. Mapa je otisnuta na 200 gr/m² Hahnemühle Bütten Kupferdruck papiru u radionici Josipa Zdunića u Zagrebu. Uvezena je u tamnomodro platno čime se podsjeća na Brusinina istraživanja života u morskim dubinama.

Na kutiji izvana zlatotiskom je utisnut kraći naslov djela: *Brusina* i za to je iskorišten prepoznatljiv potpis samog učenjaka. Na dnu prve strane kutije je logotip izdavača.

Kad mapu otvorimo pojavi se njen širi naslov. *Ex libris in honorem Spiridionis Brusinae*, i hrvatski: *Brusini u počast*. Dalje, raspoređeno u tri manje cjeline slijede spomenuti uvodni tekstovi, pa svežnjić s faksimilima riba i svežnjić s faksimilima puževa (školjaka). Vjerojatno djeluje kao osvježenje što se tu može također naći strogo odmjeren probir pjesničkih i drugih tekstova iz starije i novije hrvatske književnosti s tematikom mora, riba, puževa, školjki, ribanja... Od Barakovića do Držića i Vetranovića, od Hektorovića do Brusine, Isaaca i Pupačića.

Naposljetku, kako se ovim izdanjem upozorava ne samo na predmet Brusinina znanstvenog i muzejskog rada nego i na veliko blago *Brusinine knjižice* koja je zasigurno jedan od bisera u niski kulturne baštine hrvatskoga glavnog grada, autori su diskretno naznačili da mapu posvećuju i *Gradu Zagrebu o 900. obljetnici njegova prvospomena*. Ovo izdanje ima naznaku *Prirodoslovna mapa 1*. Opravdano se možemo nadati da je od javnosti doživljena kao dostojno i trajno obilježavanje jednog od velikih imena naše znanosti. Ujedno kao promicanje ideja za koje se Brusina zalagao, prvenstveno pomorske orijentacije Domovine, njezina znanstvena istraživanja i dolična muzejskog prezentiranja.

TVRTKOVIĆ, Nikola (gl. ur.): Iz albuma Franje Košćeca, 1882-1968. In honorem Francisci Košćec. In honour of Franjo Košćec. Dem Naturwissenschaftler zu ehren. Urednici: J. Balabanić i A. Bregović. Izdavač: Hrvatski prirodoslovni muzej u Zagrebu i Gradski muzej Varaždin. Prirodoslovna mapa 2. Natural history portfolio 2. Naturhistorische Mappe 2. Zagreb 1992. Dimenzije 32.5x23 cm. Luksuzna kutija (S. Hison).

Ovo je druga u zamišljenom nizu "prirodoslovnih mapa" kojima Hrvatski prirodoslovni muzej na originalan način želi slati poruke domaćoj i stranoj kulturnoj javnosti o hrvatskim znanstvenicima. Slično kao i u prirodoslovnoj mapi br. 1 (*Brusini u počast*) autori su se poslužili istim postupkom: tu su pregledno i sažeto napisani uvodni tekstovi iza kojih slijede faksimili crteža olovkom na temu šišaka na hrastu, a sve skupa obuhvaćeno je luksuznom kutijom boje hrasta. Prvi tekst pod naslovom "Gimnazijski profesor, entomolog, florist i muzealac Franjo pl. Košćec (1882-1968)", str. 3-18, napisao je Josip Balabanić, a drugi "Prirodoslovac i estel", str. 19-21, Frane Paro. U svome eseju Balabanić prikazuje ličnost profesora Košćeca (njegovo podrijetlo, školovanje i životni poziv, obitelj, varaždinsku Gimnaziju), zatim Košćecovo djelovanje kao pedagoga, entomologa, florista, izumitelja i muzealca, te napokon njegov interes za šiške. Sud o domašajima Košćecova rada Balabanić izriče ovako: "Uza svoj pedagoški i botanički rad, Košćec najveće je zasluge stekao u području entomologije i muzealstva. On sam intimno smatrao se entomologom koji se bavi znanstvenim sabiranjem. Doista, unatoč činjenici da većinu svojih istraživanja i rezultata rada nije objelodanio, da nije dospio determinirati svu građu, njegove metode sabiranja, postupci prepariranja i brižno opremanje